

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

4 лютого 2016 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 11

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 1085, зі змінами, внесеними розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2015 року № 128, від 5 травня 2015 року № 428 та від 2 грудня 2015 року № 1276, затверджено перелік окремих населених пунктів Донецької та Луганської областей на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя окремими судами в районі проведення антитерористичної операції територіальна підсудність відповідних судових справ, підсудних розташованим у районі проведення антитерористичної операції судам, змінюється за розпорядженням голови відповідного вищого спеціалізованого суду.

Складення переліку місцевих та апеляційних судів, які знаходяться в районі проведення антитерористичної операції і в яких неможливо здійснювати правосуддя, та направлення відповідних подань до голів вищих спеціалізованих судів для прийняття рішень, передбачених частинами першою й другою статті 1 зазначеного Закону, покладено на Державну судову адміністрацію України.

До набрання чинності Законом України «Про забезпечення права на справедливий суд» судді, які обіймали посаду в судах, які припинили роботу у зв'язку з проведенням антитерористичної операції, були прикріплені до судів в іншій місцевості України та отримували суддівську винагороду відповідно до рішень Ради суддів України від 25 квітня 2014 року № 18 та від 23 грудня 2014 року № 76. Зокрема, судді місцевих загальних судів Донецької та Луганської областей були прикріплені відповідно до Слов'янського міськрайонного суду Донецької області та Рубіжанського міського суду Луганської області.

Згідно з пунктом 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» у разі, якщо суд припиняє роботу у зв'язку із стихійним лихом, військовими діями, проведенням антитерористичної операції або іншими надзвичайними обставинами, суддя, який обіймає посаду в такому суді, може бути за рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, на строк не більше ніж на шість місяців прикріплений до іншого

суду того ж рівня в іншій місцевості зі збереженням за ним посадового окладу, але без відповідних доплат.

За інформацією Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, розміщеної на її офіційному веб-сайті, за період з дня набрання чинності Законом України від 12 лютого 2015 року № 192–VIII Комісією було прийнято рішення від 9 квітня 2015 року № 16/зп-15, від 12 травня 2015 року № 31/зп-15, від 28 травня 2015 року № 38/зп-15, від 9 червня 2015 року № 39/зп-15, від 24 червня 2015 року № 46/зп-15, від 19 серпня 2015 року № 55/зп-15, від 9 вересня 2015 року № 58/зп-15, від 30 вересня 2015 року № 62/зп-15 та № 63/зп-15, від 21 жовтня 2015 року № 66/зп-15, від 9 листопада 2015 року № 73/зп-15, від 10 грудня 2015 року № 78/зп-15 про прикріплення відповідних суддів до іншого суду того ж рівня в іншій місцевості.

Таким чином, у частини суддів, які не побажали залишатися на території Луганської та Донецької області, у межах якої органи державної влади не здійснюють свої повноваження, та були прикріпленні відповідно до рішень Комісії у квітні–липні 2015 року, у жовтні–листопаді 2015 року закінчився граничний шестимісячний термін такого прикріплення, що обумовило невизначеність їхнього правового статусу та фактичного перебування як штатної одиниці в структурі суду, розташованого на неконтрольованій території України та призвело до того, що судді, які залишилися вірними присязі українському народу, опинилися в скрутному становищі без матеріального забезпечення.

Окремих суддів із судів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на сьогодні також не переведено до інших судів України.

Необхідно акцентувати увагу на співвідношенні положень частини десятої статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд».

Згідно з частиною десятою статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суддя, який не здійснює правосуддя, не має права на отримання доплат до посадового окладу, крім випадків, коли він не здійснює правосуддя у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю або під час перебування в щорічній оплачуваній відпустці.

Тобто судді, який не здійснює правосуддя, виплачується суддівська винагорода в розмірі посадового окладу. Разом з тим, це не виключає права судді, що не здійснює правосуддя, на отримання допомоги на оздоровлення в розмірі посадового окладу (стаття 134 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Як впливає зі змісту Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суддя не може здійснювати правосуддя з моменту:

- досягнення 65-річного віку;
- закінчення строку щодо призначення на відповідну посаду;
- відсторонення від посади з підстав, передбачених законом;
- у разі набрання щодо нього обвинувального вироку суду (з втратою права на грошове та інші види забезпечення);
- припинення громадянства.

Зазначені підстави носять суб'єктивний характер, тобто стосуються особисто судді й не пов'язані з діяльністю суду, в якому такий суддя працює.

Пунктом 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» запроваджується ще одна підстава, коли суддя з незалежних від нього причин не може здійснювати правосуддя, а саме в разі, якщо суд припинив свою роботу.

Шестимісячний строк прикріплення, який дає право на збереження посадового окладу згідно з зазначеним пунктом, пов'язується з моментом відновлення роботи суду, коли таке прикріплення припиняється, або ж з моментом переведення судді для роботи до іншого суду в передбаченому законом порядку.

У разі коли строк прикріплення судді до іншого суду спливає, а суд не відновив свою роботу, такий суддя втрачає статус прикріпленого, а отже й право на збереження за ним виплати в розмірі посадового окладу.

Можливість продовження виплати посадового окладу такому судді обумовлюється лише прийняттям нового рішення щодо його прикріплення до іншого суду.

Конституційний Суд України неодноразово висловлював свою правову позицію стосовно забезпечення гарантій незалежності суддів, зокрема в рішеннях від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004, від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005, від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008.

Згідно з зазначеними рішеннями Конституційного Суду України, визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів є невід'ємним елементом їх статусу та поширюються на всіх суддів України. Такими гарантіями є, у тому числі, надання їм за рахунок держави матеріального забезпечення (суддівська винагорода, пенсія, щомісячне довічне грошове утримання тощо).

Особливу увагу слід акцентувати на правовій позиції Конституційного Суду України, згідно з якою грошове утримання судді спрямоване на забезпечення гідного його статусу життєвого рівня, оскільки суддя обмежений у праві заробляти додаткові матеріальні блага, зокрема обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу.

Незважаючи на рівний статус усіх суддів перед Законом, на сьогодні частина суддів потрапила до якоїсь нової, окремої категорії – суддів, які не отримують суддівської винагороди. Зазначені обставини розмежували суддів на дві категорії – тих, хто отримує суддівську винагороду, та тих, що змушені виживати, залишившись при цьому як без житла, так і без засобів для існування.

Разом з тим, існуючі законодавчі обмеження щодо можливості отримувати матеріальні блага за рахунок інших джерел унеможливають здійснення останніми будь-якої іншої діяльності та де-факто ставлять суддів перед вибором: або залишатися в статусі судді, не отримуючи суддівської винагороди протягом невизначеного періоду, або подавати заяву про звільнення з посади судді, що порушує базові гарантії незалежності суддів.

Законодавець, у цілому дотримуючись гарантій незалежності суддів, на законодавчому рівні не передбачив можливості та випадків, за умови яких було б здійснено розмежування та віднесення частини суддів до категорії позбавлених можливості отримувати суддівську винагороду.

Швидко змінюючись, життєві обставини обумовили виникнення нових правовідносин, які не були врегульовані законодавством. Це є сучасним викликом для судової системи та перевіркою на здатність оперативно та ефективно приймати рішення та знаходити механізми запобігання негативним наслідкам порушення передбачених Конституцією України гарантій незалежності суддів. Чинне законодавство не завжди встигає прямо передбачати та врегулювати нові правовідносини. Разом з тим, існування загальних засад та органів суддівського самоврядування забезпечує можливість розраховувати на своєчасне розв'язання будь-яких конфліктних обставин, що виникають, та запобігти порушенню прав суддів.

З метою забезпечення прав суддів, які обіймають посади в судах, що припинили роботу у зв'язку із стихійним лихом, військовими діями, проведенням антитерористичної операції, без обмеження в часі до усунення перешкод для роботи відповідного суду, народним депутатом України Ємцем Л. О. 15 жовтня 2015 року подано на розгляд Верховної Ради України законопроект № 3328, яким передбачено внесення зміни до Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», а саме виключення з пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» слів «на строк не більше ніж на шість місяців».

Зазначений законопроект отримав позитивні висновки Головного науково-експортного управління та профільного комітету Верховної Ради України і 24 листопада 2015 року включений до порядку денного сесії, але до цього часу не розглянутий Верховною Радою України.

Таким чином, через бездіяльність законодавчого органу доля суддів, які обіймають посади в місцевих судах Донецької та Луганської області, що припинили роботу у зв'язку з проведенням антитерористичної операції, залишається не визначеною.

Тобто, через законодавчу прогалину не забезпечується захист прав суддів, які залишилися вірним присязі українському народу та, незважаючи на втрату житла та інших соціальних благ, разом з членами своєї родини переїхали на іншу територію України з метою продовжити працювати на благо України.

Фактично склалася ситуація, за якої судді змушені нести відповідальність за бездіяльність органу законодавчої влади. Порушення статусу судді щодо рівності всіх суддів у частині отримання суддівської винагороди ставить зазначених суддів у скрутне становище, яке не може бути змінено лише їх власними зусиллями без допомоги суддівської спільноти.

За умови законодавчих обмежень щодо сумісництва та наявного незаконного поділу судів на категорії виникає нагальна потреба вирішення відповідної ситуації з дотриманням основних конституційних засад.

Особливу увагу слід звернути на правову позицію Конституційного Суду України, згідно з якою статус судді та його елементи, зокрема матеріальне забезпечення судді після припинення його повноважень, є не особистим привілеєм, а засобом забезпечення незалежності працюючих суддів і надається для гарантування верховенства права та в інтересах осіб, які звертаються до суду та очікують неупередженого правосуддя.

Таким чином, порушення статусу судді та невіплата суддівської винагороди

становить триваюче й грубе порушення принципу верховенства права, що у свою чергу потребує негайного вирішення не тільки засобами законотворчої діяльності, а й шляхом прийняття інших рішень, спрямованих на приведення даної ситуації до стандартів, за умови яких у повному обсязі буде дотримано принцип верховенства права та незалежності суддів.

Обмеження прав суддів, які не здійснюють правосуддя у зв'язку з обставинами, що не залежать від них, а так само відсутність законодавчо визначеного порядку їх захисту, є неприпустимим та порушує гарантії їх незалежності, передбачені як Конституцією України, так і низкою міжнародно-правових актів.

Здійснення державою фінансування судів має відбуватися тільки через Державний бюджет України шляхом окремого визначення в ньому видатків на утримання судів (частина перша статті 130 Конституції України).

Відповідно до пункту першого Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, «незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в конституції або законах країни; усі державні та інші установи зобов'язані шанувати незалежність судових органів і дотримуватися її».

Згідно з частиною другою статті 1 Загальної (Універсальної) хартії судді, незалежність судді є важливою умовою для неупередженого судочинства, що відповідає вимогам закону. Незалежність є неподільною. Будь-які інституції чи органи влади як на національному, так і на міжнародному рівні повинні поважати, захищати та охороняти цю незалежність.

Звуження матеріальних гарантій для суддів у цілому призводить до порушення права особи на справедливий судовий розгляд.

У Рішенні Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) від 26 квітня 2006 року «Зубко та інші проти України» зазначено, що, на думку Суду, неспроможність держави вчасно виплачувати суддям їх виплати є несумісною з потребою їх здатності виконувати свої професійні функції неупереджено, щоб не зазнавати тиску та впливу на поведінку (пункт 68). Також ЄСПЛ дійшов висновку, що неспроможність гарантувати адекватну та своєчасну виплату винагорода національним суддям та невизначеність, в якій вони залишились, порушує справедливий баланс, що має виникнути між потребами державного інтересу та необхідністю захистити права заявників на мирне володіння своїм майном (пункт 69).

Пункт 42 вказаного Рішення також містить витяг з Пояснювального меморандуму до Рекомендації Комітету Міністрів № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», у пункті 29 якого зазначено, що статус та винагорода є важливими факторами, які визначають належні робочі умови. Статус суддів повинен відповідати високому положенню їх професії, і їх винагорода має становити достатню компенсацію за їх тягар обов'язків. Ці фактори є невід'ємними умовами незалежності суддів, особливо для розуміння важливості їх ролі як суддів, що виражається у вигляді належної поваги та адекватній фінансовій винагороді.

Отже, забезпечення державою достойної оплати праці судді є запорукою

дотримання гарантій права особи на розгляд справи незалежним і безстороннім судом та збереження справедливого балансу між потребами державного інтересу та необхідністю захистити права особи.

Відповідно до статті 148 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Державна судова адміністрація України є органом у системі судової влади, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади в межах повноважень, установлених законом.

За приписами статті 145 зазначеного Закону фінансування всіх судів в Україні здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а функції головного розпорядника таких коштів щодо фінансового забезпечення діяльності судів місцевих, апеляційних та вищих спеціалізованих судів здійснює Державна судова адміністрація України.

З огляду на зазначене, Рада суддів України дійшла висновку про необхідність збереження існуючого статусу (статусу прикріплених) в окремих суддів, які займають штатну посаду в місцевих загальних судах Донецької та Луганської області, що припинили свою роботу, судах Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та строк прикріплення яких до інших судів того ж рівня в іншій місцевості у відповідності до пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» закінчився, до інших судів того ж рівня в іншій місцевості на строк до відновлення роботи того суду, де він раніше обіймав відповідну посаду, або до вирішення цього питання в законодавчому порядку, що не вимагатиме додаткових витрат із Державного бюджету України.

З урахуванням викладеного та керуючись статтями 131, 133, 144, 145, 148 і 149 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», пунктом 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», пунктом 15 рішення XIII з'їзду суддів України «Щодо здійснення функцій судової влади України в умовах судової реформи» від 13 листопада 2015 року, Рада суддів України

в и р і ш и л а:

1. Визнати за необхідне здійснення невідкладних заходів для забезпечення гарантій незалежності суддів, які обіймають штатні посади в місцевих загальних судах Донецької та Луганської області, що припинили свою роботу, а також суддів судів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, у тому числі стосовно прикріплення таких суддів до інших судів того ж рівня й спеціалізації в іншій місцевості та виплати їм суддівської винагороди.

2. Суддів місцевих загальних судів Донецької області, які були прикріпленні до Слов'янського міськрайонного суду Донецької області відповідно до пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» та строк прикріплення яких закінчився, з

дня, наступного за днем закінчення строку такого прикріплення, тимчасово прикріпити до цього ж суду.

3. Суддів місцевих загальних судів Луганської області, які були прикріплені до Рубіжанського міського суду Луганської області відповідно до пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» та строк прикріплення яких закінчився, з дня, наступного за днем закінчення строку такого прикріплення, тимчасово прикріпити до цього ж суду.

4. Суддів судів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, які були прикріплені до апеляційного суду Київської області, господарського суду міста Києва, господарського суду Київської області відповідно до пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» та строк прикріплення яких закінчився, з дня, наступного за днем закінчення строку такого прикріплення, тимчасово прикріпити до відповідних судів.

5. Суддів судів Донецької та Луганської областей, які прикріплені рішеннями Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідно до пункту 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» строк прикріплення яких не закінчився, тимчасово прикріпити до Слов'янського міськрайонного суду Донецької області та Рубіжанського міського суду Луганської області відповідно з дня, наступного за днем закінчення строку такого прикріплення.

6. Відповідно до пунктів 2–5 цього рішення прикріпленню підлягають судді, які:

- подали заяви про переведення до іншого суду, які не розглянуті повноважними органами (Вищою кваліфікаційною комісією суддів України або Верховною Радою України);
- подали заяви про переведення до іншого суду та отримали рекомендацію Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- подали заяву про обрання суддею безстроково у зв'язку з закінченням строку повноважень та матеріали щодо цього питання не розглянуті повноважними органами;
- подали заяви про звільнення за власним бажанням або у відставку й заяви нерозглянуті відповідними повноважними органами (Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Вищою радою юстиції або Верховною Радою України);

— перебувають у відпустках по вагітності та пологах, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку до виходу на роботу або подання заяви про переведення до іншого суду.

7. Тимчасово прикріпити суддів, зазначених у пунктах 2–5 резолютивної частини цього рішення, на період з моменту закінчення строку прикріплення, визначеного відповідним рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, до моменту:

переведення на посаду судді до іншого суду в порядку, передбаченому Законом України «Про судоустрій і статус суддів»;

звільнення судді з посади в порядку, передбаченому Законом України «Про судоустрій і статус суддів»;

вирішення питання щодо правового та соціального захисту суддів Донецької, Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя в законодавчому порядку.

8. Рекомендувати головам апеляційного суду Київської області, Слов'янського міськрайонного суду Донецької області, Рубіжанського міського суду Луганської області, господарського суду міста Києва та господарського суду Київської області видати відповідні накази щодо тимчасового прикріплення суддів, зазначених у пунктах 2–6 резолютивної частини цього рішення, та їх фінансового забезпечення в частині виплати посадового окладу судді. Такі накази видати на підставі власноручно написаної заяви судді, поданої голові відповідного суду, до якої додано:

копію заяви про переведення/згоду на переведення, поданої до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, у порядку, визначеному Законом України «Про судоустрій і статус суддів», — для суддів, обраних на посаду безстроково;

копію заяви кандидата, поданої до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про рекомендування його для обрання на посаду судді безстроково, у порядку, визначеному Законом України «Про судоустрій і статус суддів», — для суддів, п'ятирічний строк повноважень яких закінчується/закінчився;

копію паспорта;

копію облікової картки фізичної особи – платника податків;

копію подання про звільнення;

копію наказу про надання відпустки по вагітності та пологах, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (за наявності).

9. Державній судовій адміністрації України забезпечити асигнування на виплату суддівської винагороди, допомоги на оздоровлення в розмірі посадового

окладу (у разі перебування у відпустці) за період, визначений пунктом 6 резолютивної частини цього рішення.

Виплати суддям, зазначеним у:

пунктах 2 та 6 резолютивної частини цього рішення, здійснити територіальному управлінню Державної судової адміністрації України в Донецькій області через Слов'янський міськрайонний суд Донецької області;

пунктах 3 та 6 резолютивної частини цього рішення, здійснити територіальному управлінню Державної судової адміністрації України в Луганській області через Рубіжанський міський суд Луганської області;

пункті 4 резолютивної частини цього рішення, здійснити апеляційному суду Київської області, господарському суду міста Києва, господарському суду Київської області відповідно.

Голова
Ради суддів України

В. Сімоненко